

A man with a beard and glasses is speaking at a podium. He is wearing a black jacket over a black t-shirt with a red and blue Superman logo. He has a red lanyard around his neck and a small microphone in his ear. The background is dark.

P MAGASINET

ÅRGÅNG 44

MEDLEMSTIDNING FÖR PAPPERS AVD 68

NR. 1 2026

Robert Sjunnebo

Dags för Svenskt Näringsliv att släppa sargen.

Elinor Odeberg

Incitamentspolitiken har nått vägs ände

Ordförande har ordet

Olycksfall förhindras med fler personer i verksamheten.

Under flera år har vår fabrik fortsatt att uppnå historiska resultat, och 2025 placerade sig som det tredje bästa året i vår historia. Vinsterna till aktieägarna har varit exceptionellt höga, nästan så att de framstår som orealistiska. Denna positiva utveckling har gett oss ett starkt utgångsläge inför framtiden.

Trots de starka resultaten började affärsrådets ledning mot slutet av året uttrycka oro för kommande utmaningar. Prognoserna för 2026 pekade på en tuffare och mer osäker ekonomisk situation, vilket ledde till att budgeten stramades åt. Besparingskravet blev lika allvarligt som en påvlig bulla, och hot om personalneddragningar blev snabbt ett reellt orosmoment.

Efter månader av intensiva diskussioner nåddes slutligen en överenskommelse mellan parterna i Hallstavik. Denna överenskommelse innebär att vi får möjlighet att behålla våra nyanställda ungdomar samt bevara det avtal från 1992 som ger oss åretruntdrift och det schema vi är vana vid. Självklart innebär detta vissa kostnader och uppoffringar för oss.

Som en del av överenskommelsen har vi accepterat att verksamheten anpassas under 2026. Vi kommer inte att producera under vissa stora helger och vi inför ett semesterstopp på två veckor i juli. Dessutom kommer en del av vår ersättning kopplad till storhelgsdrift att minska.

Trots de utmaningar som väntar hoppas jag att den svaga konjunkturen snart vänder. Förhoppningen är att 2027 ska bli ett ljusare år, där vi återgår till produktion på full kapacitet och kan återgå till vårt normala produktionsläge.

Det som oroar mig mest är att det finns åsikter på arbetsgolvet som förespråkar neddragningar som den bästa lösningen. En sådan åtgärd skulle innebära att ett skiftlag försvinner, samtidigt som vi skulle tvingas återgå till det gamla och slitsamma schemat med 12-timmarspass under helgerna. Dessutom skulle detta leda till ekonomiska förluster, eftersom vi då mister ersättningen för storhelger.

Den allvarligaste följden vore att arbetstillfällena försvinner från vår bygd. Vi måste kämpa för att bevara jobben, eftersom de är avgörande för vår framtid. Om vi inte lyckas bevara arbetstillfällena, riskerar vi att våra unga inte får möjlighet att stanna kvar i Hallsta och bygga sina liv och familjer här. Det är därför av största vikt att vi står upp för våra jobb och vår bygd.

"Det handlar om att få in fler personer i verksamheten och att arbetsmiljön måste prioriteras genom ytterligare investeringar."

Konsekvenstrappan

Det råder en oro bland oss när det gäller huvudkontorets syn på olycksfall som inträffar på de fyra bruken. Stämningen är sådan att det nästan känns som om ledningen är irriterad över att vi skadar oss i arbetet. Man får uppfattningen att de tror att orsaken främst handlar om vårt slarv.

Som svar på olycksfallen har vi fått ta del av ett nytt dokument – den så kallade Konsekvenstrappan. Dokumentet ger intryck av att vara en instruktion till våra chefer om hur de ska hantera oss när olyckor inträffar, med fokus på bestraffning snarare än lösning. Tonen andas högsta grad av disciplin och skuldbeläggning.

Det är värt att fråga: vem av oss går till jobbet med en önskan om att skada oss? Svaret är givetvis att ingen vill det. Ledningens slutsats, att slarv är huvudorsaken, är därför felaktig och orättvis.

Problemen ligger i stället i den kraftigt underbemannade organisationen, som suger ut både liv och hälsa ur arbetarna. Den ständiga stressen vi utsätts för är enorm. Dessutom saknas investeringar i en bättre arbetsmiljö, vilket förvärrar situationen ytterligare. Inte ens maskinerna på vedplan klarar av de påfrestningar som uppstår. Tjocka järnbultar kollapsar på grund av skakningar från ojämn mark, och liknande problem finns i hamnen och i rullalaget.

Det är tydligt att vi inte behöver Konsekvenstrappan som lösning på det aktuella problemet. För det första strider denna mot MBL §62. Dessutom kan Konsekvenstrappan inte användas på Pappersavtal utan att det får negativa konsekvenser för arbetsgivaren. Det är därför inte en hållbar lösning mot slarv.

Det vi istället behöver är mer resurser. Det handlar om att få in fler personer i verksamheten och att arbetsmiljön måste prioriteras genom ytterligare investeringar. Utan dessa satsningar riskerar vi att problemen kvarstår och att arbetsbelastningen för våra medarbetare fortsätter vara ohållbar.

Aleksandar Srndovic
avdelningsordförande

Mia Sund Carlsten

Det var inte helt enkelt att skriva en presentation av sig själv men här kommer ett försök i alla fall. Jag heter Mia Sund Carlsten och började på förbundskontoret i oktober 2024 och då med start på kontorstservice. Det innebär i korthet att se över kontoret så det flyter på med beställningar, kursmaterial och att mer eller mindre se till att alla har vad de behöver.

Från april 2025 fick jag också hoppa in som vikarie på medlemservice för vår kollega Lovisa som skulle gå på föräldraledighet, så det är nog möjligt att vi pratat i telefon under året som gått.

Tidigare har jag arbetat med administration under många år både inom offentlig sektor i Stockholm Stad där många var fackligt aktiva men även inom den privata sektorn där detta var mer främmande. Jag har sett vilka skillnader som kan uppstå när man inte har ett fackligt engagemang att lita till eller själv ha möjlighet att vara delaktig i på en arbetsplats.

"Pappers är en plats med engagemang och med personer som brinner för demokrati och jämställdhet."

Det var egentligen flera faktorer som gjorde att just Pappers tilltalade som arbetsplats men framförallt att det är en plats med engagemang och med personer som brinner för demokrati och jämställdhet. Detta ligger mig varmt om hjärtat och som också känns mer och mer relevant att bibehålla, fortsätta belysa och jobba för i vårt samhälle. Det är också ett kontor med närhet till sina kollegor vilket gör att det blir mer personligt och närmare till samarbete.

De här 1,5 åren har gått otroligt fort och jag har lärt mig väldigt mycket samtidigt som den egna erfarenheten och kompetensen tas tillvara för att komplettera verksamheten på ett personligt och effektivt sätt.

På fritiden reser jag gärna eller hänger vid sommarstugan och försöker få något annat förutom gräset att växa.

Allt gott!

Mia Sund Carlsten

Kontorstservice/Medlemservice

Kortare arbetstid för Sveriges arbetare

Avskaffa 40-timmarsveckan. Våra grannländer införde kortare arbetsveckor för länge sedan. 40-timmarsveckan är ingen naturlag, nu är det dags även i Sverige för mer tid för barn, fritidsintressen och vila.

- Sverige arbetar mer än andra europeiska länder.
- LO kräver kortare arbetstid för alla branscher.
- Tillsammans står vi starka – nu begär LO förhandling med Svenskt Näringsliv.

SKO-mötets deltagare.

Skydds- och kontaktombudsträff 13 februari

Den 13 februari hölls en informativ och lärorik träff för skydds- och kontaktombud. Under mötet belystes flera viktiga frågor och aktuella ämnen inom verksamheten. Diskussionerna präglades av engagemang och fokus på arbetsmiljöns utveckling.

Diskuterade frågor

- Omorganisation på bruket och genomförda konsekvensanalyser
- Resultat från medlemsundersökningen
- Utmaningar kring underbemannade skift
- Rapport från LOs konferens
- ATK-valet
- Bonusregler för 2026
- Lönerevision 2026
- Skiftschema för 2026
- Rapport från distriktsmötet
- Konsekvenstrappan

▪ Entreprenörsanmälan

Vid mötet deltog Pappers ombudsman Elisabeth Haug. Hon gav en genomgång av hur rehabiliteringsprocessen är uppbyggd och vilka steg som ingår från sjukskrivning till återgång i arbete.

Under presentationen redogjordes för arbetsgivarens ansvar, den anställdes skyldigheter samt vilket stöd som kan ges från facklig organisation och andra berörda aktörer. Särskild vikt lades vid vikten av tidiga insatser, dokumentation och samverkan mellan arbetsgivare, arbetstagare och övriga parter.

Deltagarna fick även information om tidsramar, upprätthållande av rehabiliteringsplan samt hur uppföljning ska ske för att underlätta en hållbar återgång i arbete. Avslutningsvis gavs möjlighet till frågor och diskussion kring praktiska exempel och aktuella ärenden.

Sammanfattningsvis gav mötet utrymme för både reflektion och framåtblickande diskussioner kring de utmaningar och möjligheter som berör personalen och verksamheten framöver.

Aleksandar Srndovic

Elisabeth Haug undervisar SK-ombuden i rehabiliteringsprocessen.

■ MEDLEMSDIKT PERNILLA WESTMAN

*Det blåser storm
det finns inget lä
Man undrar och funderar
på vad som kommer ske
Ovisshet allmän
förvirring ge*

*Domedagstankar om
elände och ve
Det är bara att blunda
försöka att le
Avvakta vänta
och se*

Dags för Svenskt Näringsliv att släppa sargen

Det är mycket som händer nu. LO har nyligen skickat en förhandlingsframställan till Svenskt Näringsliv om sänkt veckoarbetstid. Att förbunden inom LO har kun-

nat enas om en gemensam ståndpunkt i arbetstidsfrågan är ett stort steg. Det är ingen hemlighet att det från tid till annan har varit svårt att enas i gemensamma frågor. Ett skäl till detta är att arbetsmarknaden har blivit allt mer ojämlig. Både vad gäller lön och villkor. Vid en jämförelse mellan olika kollektivavtal för arbetare finns det idag betydande skillnader. Pappers riksavtal tillhör tillsammans med övriga avtal inom basindustrin de absolut bästa avtalen. Arbetstidsfrågan har länge tillåtits vara en sådan fråga där villkoren går isär. Så kan vi inte ha det. För varje gång villkoren blir mer ojämliga får vi svårare att enas om vägen framåt. Det är tveklöst arbetarna som kollektiv som förlorar på en sådan utveckling.

På arbetstidsområdet finns det idag en stor uppsjö olika regelverk inom LO. Det vanligaste är en kombination av arbetstidsbank samt extra pensionsavsättningar i syfte att förkorta livsarbetstiden. Samtidigt finns det stora kvinnodominerade branscher som helt saknar detta. Det är nu dags för en större arbetstidsreform som inte lämnar någon bransch efter.

All seriös forskning visar att en förkortning av arbetstiden både innebär kostnader, men även vinster. Lite förenklat kan sägas att på en mer övergripande nivå kompenseras en arbetstidsförkortning ungefär till hälften av ökad produktivitet. Vi hinner helt enkelt med mer saker på kortare tid. Detta är inte samma sak som att detta gäller på alla enskilda arbetsplatser utan det kommer finnas arbetsplatser där en arbetstidsförkortning både har större och mindre effekter. Det viktiga är däremot att betydande vinster

" Budskapet från Pappers i denna fråga är att vi fullt ut står upp för samordningen inom LO. Det är dags för arbetstidsförkortning. "

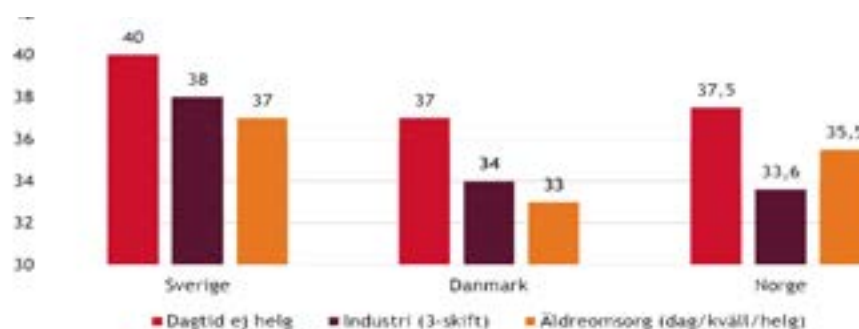
uppstår på samhällsnivå och det är fullt rimligt att även arbetstagarna får ta del av dessa vinster. Bedömningen är därför att en arbetstidsförkortning är fullt realistisk. Dessutom behöver en sänkning av veckoarbetstiden införas stegvis i kombination med att staten tar ett ansvar.

Arbetsgivarna var snabbt ute i denna fråga och har i praktiken redan förhandlingsvägrat. Arbetstidsförkortning får arbetsgivarna att se rött och det är tydligt att det är arbetsgivarna inom industrin som går längst i sitt motstånd. Vår egen motpart utmärker sig dessutom bland arbetsgivarna inom industrin.

Budskapet från Pappers i denna fråga är att vi fullt ut står upp för samordningen inom LO. Det är dags för arbetstidsförkortning. Industriarbetsgivarna har själva bäddat för denna situation genom att konsekvent i varje avtalsrörelse under lång tid säga nej till exempelvis utökad avsättning till ATK. Som man sår får man skörda brukar det heta. Medlemsföretagen inom Svenskt Näringsliv har succesivt byggt upp trycket i denna fråga som nu närmar sig kokpunkten.

Pappers är beredda att leverera bra och förutsägbara villkor för massa- och pappersindustrin, men bara om Industriarbetsgivarna är beredda att leverera motsvarande till våra medlemmar. Även Pappers medlemmar behöver orka arbeta till pension. Vi kan inte stillasittande se på när stora grupper i samhället har gjort hemarbete till norm samtidigt som Pappers medlemmar förväntas gå till arbetet varje dag under ett allt längre yrkesliv. Det är vår tur nu!

Robert Sjunnebo
förhandlingschef

Filip Srndovic

Min PRAO på Pappers avdelning 68 i Hallstavik

Jag heter Filip Srndovic och jag går i åttan. Skolan gav mig möjlighet att ha PRAO, och jag valde att vara på Pappers avdelning 68 i Hallstavik.

Jag upplevde min PRAO som väldigt bra. Jag fick inventera konstverk som avdelningen har på väggarna på expeditionen. Det finns över 50 tavlor i Pappers ägo.

Jag lärde mig också hur den svenska modellen fungerar. Jag fick förståelse för arbetsgivarnas och fackföreningarnas roller. De två parterna reglerar arbetsmarknaden tillsammans genom att förhandla om löner och arbetsvillkor.

Jag fick skriva ner på en laptop det jag lärde mig och var med på ett möte där man diskuterade förändringar på arbetsplatsen. Jag lärde mig att möten är viktiga för att ta upp och lösa problem som arbetstagarna har.

Dessutom fick jag städa och organisera pärmhyllor.

Jag lärde mig hur fackföreningen är organiserad. Expeditionen är bemannad med:

Ordförande – Ordföranden är ledaren i en fackförening. Hen ansvarar för att kalla till möten, bestämma datum och vilka som ska delta. Ordföranden leder möten och förhandlar i viktiga frågor som rör medlemmarna.

Kontorist – Kontoristen arbetar med ekonomi och admi-

nistration. Hen sköter till exempel försäkringsärenden för arbetarna, skriver protokoll, hanterar e-post och andra administrativa uppgifter.

Huvudskyddsombud – Huvudskyddsombudet ansvarar för arbetsmiljön på arbetsplatsen. Hen ser till att arbetsmiljölagen följs, samarbetar med arbetsgivaren och hjälper anställda om det finns risker eller problem som kan påverka hälsa och säkerhet.

Jag fick en liten rundtur i fabriken. Jag fick se maskinerna som tillverkar papper, till exempel bokpapper. Jag såg hur pappersmassan bearbetas i stora maskiner.

Det finns cylindrar som rullar upp pappret och torkar bort vätskan från pappersmassan. Det var intressant att se hur pappret går från blöt massa till färdigt papper.

Sedan fick jag se hur de stora pappersrullarna förpackas. De förpackas automatiskt av maskiner innan de skickas vidare.

Jag fick även fylla en matstation ute där ekorrar och fåglar kan äta frön. Jag vattnade också växterna. Det fanns små träd, kaktusar och någon slags gräsväxt.

Jag läste också en pamflett som kallas ”Så funkar det på jobbet”, vilket är en guide om dina rättigheter och skyldigheter.

Jag lärde mig hur man får ett jobb på Pappersbruket, och jag ska förklara det steg för steg. Först måste det finnas en annons om att de behöver någon som ska arbeta där. Sedan skickar du ditt CV via e-post till Pappersbruket. Du får ett telefonsamtal och blir kallad till en intervju. Arbetsgivaren ställer frågor om varför du vill ha jobbet. Om allt går bra får du jobbet och börjar arbeta på måndag. På din första dag träffar du din chef som förklarar vad du ska arbeta med och presenterar dina kollegor. Du får säkerhetsgenomgång och facklig introduktion.

Jag var också på ytterligare ett möte där fackliga representanter och HR diskuterade personalfrågor.

Jag gick till fabriken en gång till och lärde mig hur trä blir till träflis. Stockarna plockas upp av en truck med en klo. De går genom maskiner där barken tas bort tillsammans med metall som kan ha fastnat i träet. Sedan blir träet till träflis och så småningom pappersmassa.

Sammanfattningsvis var min PRAO både lärorik och intressant. Stor tack till Pappers avd 68!

Filip Srndovic

Publiken fick information om trygghetsläget i Häveröbygden och hur vi tillsammans kan motverka att unga dras in i gängkriminalitet.

Viktig kväll om trygghet i Hallstavik

Tryggheten stod i centrum när Norrtälje kommun, Polisen och Roslagens Sparbank bjöd in till en informationskväll på Folkets Hus. På plats fanns bland andra fältare, föräldrastödjare, brottsförebyggare, socialtjänsten och områdespolis som mötte en intresserad och aktiv publik.

Kvällen inleddes med en kortversion av programmet En livsviktig kväll, som riktar sig till föräldrar. Representanter från fältgruppen, polisen och socialtjänsten berättade om hur vuxna tillsammans kan motverka att unga hamnar i kriminalitet. Budskapet till föräldrarna var tydligt:

– Lita på din magkänsla. Var uppmärksam på förändringar och nyfiken på vad dina unga gör – både på fritiden och i sociala medier. Våga ställa de obekväma frågorna och be om hjälp om du känner minsta oro. Tillsammans kan vi göra stor skillnad.

Efter en kaffepaus tog områdespolisen Björn Cewenhielm vid och gav sin aktuella lägesbild för Hallstavik och Häverö. Det brott som sticker ut mest i området är bedräger-

ier, framför allt riktade mot äldre.

– Var vaksam om du får samtal från okända nummer. Och om någon som säger sig vara polis dyker upp hemma hos dig ska de alltid kunna visa legitimation, betonade han.

I övrigt beskriver polisen ett område som i stort är lugnt. Det är få inbrott, torget upplevs som tryggt och polisen har ett gott samarbete med skolor, fritidsgårdar, fältteam och andra lokala aktörer. I nuläget känner polisen inte till några ungdomar i området som är involverade i gängkriminalitet och majoriteten av EPA-ungdomarna sköter sig väl.

Samtidigt finns vissa utmaningar: nedläggningen av polisstationen, en del ungdomsstök på biblioteket vid vissa tider och återkommande stölder i matbutiker.

Björn Cewenhielm menar att Hallstavik är en trygg plats att bo på. Hallstavik är tryggt – men upplevelsen av trygghet är subjektiv. Han tipsade också om kommunens app Tyck till, där invånare enkelt kan rapportera otrygga platser eller trasig offentlig miljö.

Erika Löfberg och Carita Holmberg

1 maj i Hallstavig något år under 80-talet, fr v Göran Johansson, Sven Enlund, Lars Olof Holmgren, Asta Juhlin och Allan Edehamn

I år är det hundra år sedan man började fira 1 maj i Hallstavig. Åtminstone är det vad vi tror. Vi har inte funnit några belägg för något firande före 1916. Innan pappersarbetarna kom till bruket efter sommaren 1915 fanns det bara ett mindre sågverk i byn. Antalet organiserade arbetare var få. Om något firande skett innan var det mer sannolikt att det skedde i Häverösund i så fall. Där fanns en arbetarekommun och arbetarna hade bildat ett kooperativt handelsbolag där. Men vi vet inte om 1 maj uppmärksammades på något vis i Häverö 1915.

Däremot togs frågan upp på ett möte hos Grov- och fabriks avd 43 (senare Pappers). Det var avdelningens sekreterare Carl Filip Hagdahl som under punkt 9 på avdelningsmötet den 16 mars 1916 väckte frågan om deltagande i en förstamajdemonstration. Frågan bordlades till nästa möte.

På nästkommande möte den 16 april var man redo för beslut och bestämde enhälligt att avdelningen skulle delta. Hagdahl upplyste därvid att han under sin vistelse i Norr-

köping fått tillåtelse att låna avd. 9:s fana och Hagdahl fick då uppdraget att bära fanan. Hjalmar Persson utsågs till chef för avdelningens sektion i tåget och även tre ordningsmän utsågs. Därmed var 1 maj-firandet i Hallstavig igång och har fortsatt sedan dess.

Roger Berglund

1 majmärket 1916 - en röd tygros

Personal på Södersjukhuset håller en manifestation utanför huvudentrén. De samlades för att protestera mot beslutet att utvisa två kollegor.

Under en tid mindes många Sverige som en humanitär stormakt – ett land som lyckades förena ordning och reda med medmänsklighet. Under många år reste utländska delegationer hit för att studera den modell som ansågs ha skapat ett av världens starkaste system för social trygghet.

Man ville förstå hur Sverige kunde kombinera ekonomisk framgång med ett djupt humanistiskt synsätt – hur en fungerande symbios mellan kapital och samhällsansvar kunde se ut i praktiken. Modellen, där människans välbefinnande stod i centrum, framstod för många som något av en gåta.

Många betraktade den med både beundran och avund. Länder runt om i världen försökte förstå och i vissa fall efterlikna det som ofta kallades den svenska modellen.

I dag riskerar vi dock att visa upp något helt annat – inte en humanitär styrka, utan snarare en form av humanitär vanmakt.

Under de senaste dagarna har många nåtts av nyheten om ett åtta månader gammalt barn som riskerar att utvisas till följd av nya regler kring anknytning.

Åtta månader.

Ett barn som knappt hunnit börja sitt liv.

Det är inte konstigt att det väcker oro och starka känslor.

"Sluta med utvisning av de som vi behöver idag och imorgon! Satsa på en vettig integration istället! Utvisa de kriminella istället!"

Inte för att människor vill se ett samhälle utan regler, och inte för att någon efterfrågar oordning. Tvärtom. De allra flesta förstår att migrationspolitiken måste vara reglerad och fungerande.

Men något djupt mänskligt berörs när även de allra minsta riskerar att hamna i kläm mellan paragrafer och regelverk.

Det handlar inte bara om ett enskilt fall. Det handlar också om vilka principer som ska präglade ett rättssamhälle.

När lagstiftning öppnar för att redan beviljade tillstånd ska kunna omprövas i efterhand uppstår en principiellt viktig fråga: vad händer med tilliten till systemet när regler kan förändras retroaktivt?

De flesta människor förstår intuitivt problemet. Vem skulle acceptera att behöva riva delar av sitt hus för att bygglovsreglerna ändrats flera år efter att huset redan är byggt? Samhället fungerar därför att människor kan lita på att beslut som fattas också gäller över tid.

Rättssäkerhet handlar inte bara om lagar. Den handlar

också om förutsägbarhet. Om människor upplever att spelreglerna kan ändras i efterhand riskerar förtroendet för institutionerna att urholkas.

Ett fungerande samhälle kräver inte bara politiska beslut som är principiellt riktiga, utan också beslut som är praktiskt genomförbara. Regler och lagar måste vara utformade så att de faktiskt går att tillämpa i verkligheten, inte bara fungera i teorin. När politiken tar hänsyn till hur människor lever, arbetar och fattar beslut i sin vardag ökar också möjligheten att reglerna följs och får den effekt som är tänkt.

Ett samhälle fungerar därför bäst när politiken förenar goda principer med praktisk klokhet. Beslut som både är rättvisa i sina intentioner och realistiska i sin utformning ger bättre förutsättningar för stabilitet, tillit och långsiktig samhällsutveckling.

Sverige står inför betydande demografiska och ekonomiska utmaningar. Många branscher har svårt att hitta arbetskraft. Företag vittnar om rekryteringsproblem, och välfärden är beroende av att fler människor arbetar och bidrar.

Ska vi verkligen utvisa människor som redan är etablerade på arbetsmarknaden och bidrar till både tillväxt, företagande och finansieringen av vår välfärd? Migrationspolitiken måste vara långsiktig, stabil och förutsägbar – både för individer och för arbetsgivare. Att utvisa unga människor som har bott hela sitt liv i Sverige, gått i svensk

skola och skaffat sig kompetenser som vårt land behöver, är vansinne – både ur ett mänskligt och ett ekonomiskt perspektiv.

Vi pratar ofta om människor som "gjort rätt för sig". Men vi måste våga ställa den större frågan: Vad kan vi som samhälle göra för att alla ska få en verklig chans att lyckas?

Många av dem som sökt skydd hos oss har mött hinder som inte beror på deras vilja eller kompetens – utan på brister i samhällets stöd och möjligheter. Vi har helt enkelt misslyckats med integrationen.

Att lyckas och bidra handlar inte bara om individuellt ansvar. Det handlar om strukturer som fungerar: tillgång till utbildning och språkträning, jobb och praktikplatser, stabil bostad, sociala nätverk, psykisk hälsa och en verklig kamp mot diskriminering.

Om vi vill att fler ska kunna "göra rätt för sig" måste vi ta ansvar för våra egna misslyckanden och skapa system som ger alla en chans att stå på egna ben. Ett samhälle som ger människor möjligheter – inte bara krav – är ett samhälle där fler kan lyckas, känna delaktighet och bidra på riktigt.

Sluta med utvisning av de som vi behöver idag och imorgon! Satsa på en vettig integration istället! Utvisa de kriminella! Sätt 13-åringar i den goda skolan istället för Kumla och liknande anstalter för en annan typ av inskolning!

Aleksandar Srndovic

■ CURT LARSSON

Roger berättar om fotografen Curt Larsson i Folkets Hus 28 feb 2026

Curt Larsson uppmärksammades

Norrköping kommun är finskt förvaltningsområde och den 24 februari är Sverigefinnarnas dag. För att högtidlighålla detta ordnade kommunen ett evenemang på Folkets Hus i Hallstavik helgen 28 feb-1 mars. Det var musik, konstutställning, filmvisning och fika. Dessutom hade avd 68 fått en förfrågan om att ställa ut en del av fotografen Curt Larsson bilder i Häverösalen. Detta tackade vi ja till eftersom det ligger i linje med vårt åtagande att hålla Curts minne vid liv. Roger Berglund höll ett fördrag om Curt och bilderna, svarade på frågor och sålde böcker av honom.

Roger Berglund

Farmor sitter i bak i bilen, Akryl på duk, 28 x 35

Samma dag som jag skulle göra min uppkörning dog min farmor i cancer. Det var det första jag fick veta när jag vaknade på morgonen.

Hon hade mått dåligt länge, varit borta långt innan hon somnade in, ändå kom det som en chock. Från ena dagen till den andra fanns hon inte längre där. Jag skulle aldrig få se min farmor igen.

Men uppkörningen behövde fortfarande genomföras. Det gick inte att boka om tiden utan att behöva vänta mer än ett halvår till nästa tillfälle, så jag fick trycka undan känslorna och försöka fokusera. Körkortet behövdes tas.

Min farbror - som pratat i telefon med mamma - hälsade och önskade mig lycka till. Han sa: "Det kommer att gå bra för dig. Farmor sitter i bak i bilen med dig medan du kör upp". Det var fint sagt av honom.

Men sen lämnade hon inte. Varje gång jag körde bil var hon där som en skugga i baksätet. Kastade jag en blick i backspeglarna så såg jag henne sitta där. Vi har spenderat så mycket tid tillsammans i bilen, trots att hon aldrig ens fick se mig ta mitt körkort.

Sen en dag var hon bara borta. Oavsett hur mycket jag tittar i backspeglarna är sätet bakom mig nu tomt. Farmor sitter inte längre i bak i bilen.

Jag undrar var hon är nu.

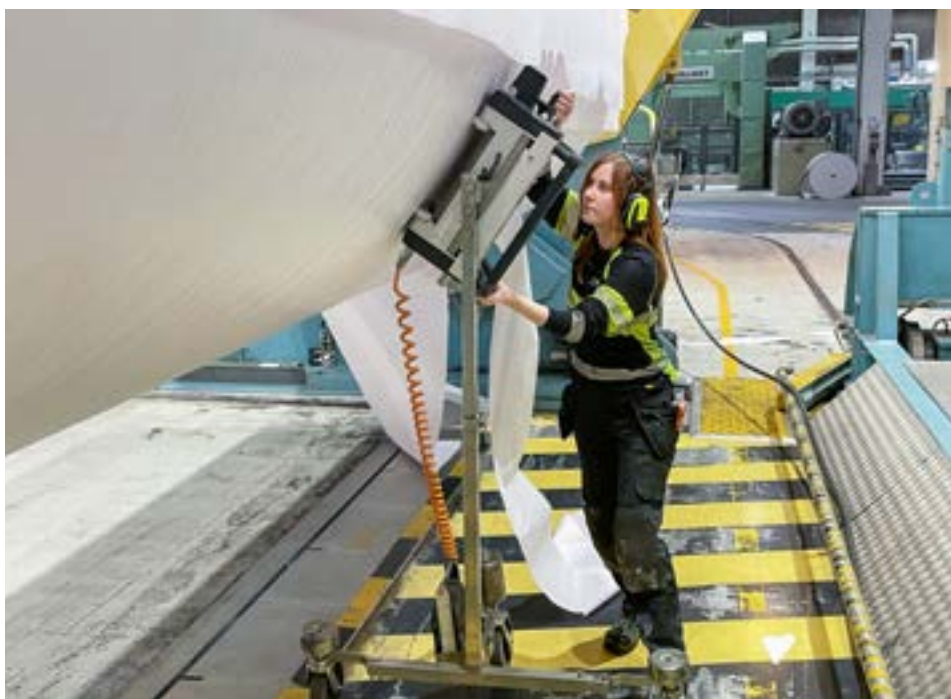
Wilma Karlsson

Wilma är uppväxt i Hallstavik men flyttade till Uppsala 2024 där hon bor med sin katt. Hon pendlar till jobbet på Hallsta Pappersbruk där hon jobbar på PM 11 i skiftlag 6.

Hon började på bruket sommaren 2023 av den enkla anledningen att hon behövde pengar. Det var egentligen bara tänkt att hon skulle jobba en sommar men Wilma fastnade för jobbet och trivs så bra.

Hon började på rullmaskinen men fick ganska snart börja jobba på PM 11 och tycker det är jätteroligt att jobba där. Hon går nu på utbildning för att bli maskinförare.

Carita Holmberg

Wilma på jobbet på PM 11

Anders och jag lyssnar på The Spotnicks på American Car Show sommaren 2025.

En facklig kamrat har lämnat oss

Det är inte ofta som en fackligt förtroendevald från Norrtälje kommun når utanför Sveriges gränser och får uppdrag även internationellt. Anders Jonsson är en av de få.

Anders var verksam inom Kommunalarbetareförbundet. Där hade han börjat som fastighetsskötare inom Familjebostäder i Stockholm och fick sina första fackliga uppdrag där. Efter en tid blev han ordförande i Kommunals Stockholmsavdelning och senare ombudsman på förbundet. Med tiden kom han att arbeta mycket med internationella frågor. Vid sin bortgång var han generalsekreterare i Kommunals nordiska federation och satt med i Verkställande Utskottet både i den europeiska (EPSU) och globala (PSI) internationalen för de offentligtanställda.

Anders Jonsson var född 1961 och växte upp vid Råsunda i Solna och blev då förstås en hängiven AIK-anhängare. Vid begravningen var hans kista insvept i en AIK-flagga. Hans föräldrar var politiskt aktiva socialdemokrater och Anders kom i 10-års åldern med i Unga Örnar och på den vägen blev det. När han flyttade ut till Vätö, där

hans pappa byggt en sommarstuga och Anders och hans syskon tillbringat många somrar, blev han aktiv i Norrtälje arbetarekommun och hamnade i kommunfullmäktige och i Roslagsbostädernas styrelse. I höstas blev han också nominerad till att stå på Socialdemokraternas riksdagslista inför valet i september. Anders var även ordförande i Vätö Folkets Hus och i den ägde hans minnesstund rum.

Vid sidan av facket och politiken var han en stor musikälskare och var med i den första punkvågen men allra bäst tyckte Anders om The Rolling Stones vars konserter han kunde åka jorden runt för att få se. För de flesta i kommunen och motorintresserade runt om i Sverige är han kanske mest bekant som ordförande i motorklubben Yankee Ranch i Norrtälje och som president för den stora årliga motorutställningen American Car Show som lockar tiotusentals utställare och besökare. Vätö Folkets Hus var vid begravningen fylld till sista plats och säkert hälften av gästerna var olika motorklubsmedlemmar i sina respektive klubbvästar. En stark manifestation av hur omtyckt Anders var.

Vila i frid säger vi från Pappers avd 68 – vi saknar dig!

Roger Berglund

Niclas samtalar med Carita på expeditionen

Niclas Andersson som jobbar som operatör dagtid, Massa, har alltid haft ett stort intresse för exotiska blommor. När han flyttade till en av Röd-villorna 2005 och fick egen trädgård tog intresset fart på allvar och han odlar många olika sorter. Många behöver tas in på vintern och pysslas om. En av dem, en Konjaksknölkalla har han haft i tjugo år. Han köpte den i en nät-butik 2006 och har tagit hand om den sedan dess. Blomknölen som Niclas har väger två kg men de kan väga upp till femton kg. Varje vår när frosten släppt planteras den ut på en skuggig plats i trädgården och blir där en grön växt som är ungefär en meter hög. Den ser ut lite som en palm. I god tid innan frosten kommer tar Niclas in den och låter den vissna ner, sedan får knölen ligga mörkt i rumstemperatur tills man ser att den vaknar och det kommer små

Fakta Konjaksknölkalla

Konjaksknölkalla (*Amorphophallus konjac*) har sitt ursprung i Asien och odlas bland annat i Kina, Korea och Japan. Släktet knölkallor (*amorphophallus*) består av uppåt 200 arter. Många av dem, bland annat Konjaksknölkallan, är kända för en speciell biologisk process som involverar både kraftig värmeproduktion och en stark doft av ruttet kött under blomningen. Denna process kallas termogenes och används för att sprida doftämnen och locka till sig pollinerandeflugor som lägger ägg i blomman.

De delar av Konjaksknölkallan som sticker upp från marken är giftiga. Men av rotknölen görs ett stärkelserikt mjöl, som används i sötsaker och i nudlar till den japanska rätten sukuyaki. Av knölen görs också örtmedicin, skönhetsprodukter och bantningspreparat.

Växtens namn har inget med konjak att göra utan kommer från ordet Konjaku som är en mycket gammal benämning på växten, ursprungligen från Kina.

skott. Då planteras den i en kruka i väntan på att få flytta ut i trädgården. I januari i år kom belöningen, efter tjugo år blommande den för första gången!

-Jag blev förvånad, hade inte väntat mig det. Jag såg att den började bli onormalt hög i krukans men tänkte inte så mycket på det. Jättekul, blev helt tagen på sängen! säger Niclas.

Nackdelen med en blommande Konjaksknölkalla är att den luktar väldigt illa, som ruttet kött. En unken lukt som känns i hela huset.

- Man får stå ut med lukten, inget annat att göra, skrattar Niclas.

Blomningen varar några dagar sedan vissnar allt ner. Efter det börjar processen om, utplantering efter sista frosten, uppgrävning efter sommaren och flytt till rumsvärme, nya skott, utplantering och så rullar det på. Kommer den att blomma varje år nu?

- Nej, nu måste den samla kraft under flera år, kanske tjugo år till, innan den blommar igen, berättar Niclas.

Man behöver verkligen ha ett stort intresse för dessa växter för att ha tålamodet att vänta i många år på att få se en blomning. När Niclas var liten försökte hans pappa få honom intresserad av fotboll och andra sporter men det var inget för Niclas. Han drogs till naturen och växterna redan då. Numera har han även ett fotointresse vilket blir en bra kombination där han skapar intressanta närbilder på växter och insekter.

Niclas sår mycket från frö som han köper från fröfirmor. Han har bland annat en Kapris i ett gammalt akvarium med belysning, den är frösådd för tre år sedan. Där väntar Niclas på blomningen som ska vara mycket vacker. I ett annat akvarium, med vatten, har han näckrosor från Afrika och Taiwan. Även kärnor från frukter han köper i affären åker ner i jorden och blir bland annat citrusväxter och vinrankor.

- Jag har drivit upp många vinrankor genom åren men nu är det svårare att hitta vindruvor med kärnor i affären. Det är så många frukter som säljs kärnfria idag, vilket är tråkigt, säger Niclas.

Den knöl som Niclas köpte för tjugo år sedan bildar även nya knölar som Niclas planterar i egna krukor. På Tradera kan han sedan sälja sina Konjaksknölkallor och där finns även många intressanta växter att köpa. Niclas har även en italiensk munkhätta.

- Den luktar också as men inte lika starkt. Och den blommar utomhus på sommaren så jag slipper ha lukten inne i huset, säger Niclas.

Carita Holmberg

Foto: Niclas Andersson

Varför blinkar din kropps "check engine" lampa rött?

Stress är ett luddigt begrepp som alla känner till men få riktigt förstår. Det fungerar lite som bilens "check engine" lampa. En kort stunds blinkande är bara en vänlig påminnelse om att du lever. Men när lampan lyser konstant, dag ut och dag in, ja, då börjar det bli dags för eftertanke, annars kanske motorn skadas.

I medicinska termer är stress kroppens sätt att svara på en utmaning, en så kallat "slåss eller fly" svar. Det är ett urgammalt överlevnadsknep från tiden då vi behövde springa ifrån hungriga mammutar. Kroppen frisätter adrenalin och kortisol, pulsen ökar, musklerna spänns och man blir redo att antingen slåss eller fly. Problemet är att dagens "mammutar" sällan kräver att man slåss eller flyr.

De finns i inkorgen, i chefens krav på "effektiviseringar" eller i tvättberget som växer snabbare än svamp på hösten.

Vi är alltså redo för strid, men energin som mobiliseras har ingenstans att ta vägen. Det är som att gasa och bromsa samtidigt.

När lampan lyser rött tillräckligt länge börjar diverse symptom dyka upp.

- Huvudvärken som aldrig ger sig: Känns det som att en osynlig trumslagare har bosatt sig i din nacke och på dina tinningar? Du har sannolikt stressrelaterad spänningshuvudvärk.

- Minne som en guld fisk: Var lade jag nycklarna? Vad skulle jag handla? Långvarig stress kan påverka vår kognitiva förmåga, vilket gör oss glömska och ofokuserade. Plötsligt blir instruktioner i flera led en utmaning.

- Magen gör uppror: Stress och mage har en komplicerad relation och blommar gärna ut i samband med ett jäktigt liv. Magen försöker bara säga åt oss att ta det lugnt, på sitt eget högljudda sätt.

- Sönnen: En avlägsen dröm: Du är trött som en sen gångare, men så fort huvudet träffar kudden går hjärnan igång på högvarv. Sömnproblem är ett klassiskt tecken på att kroppen inte får den återhämtning den behöver.

Den goda nyheten är att det finns hjälp. Ingen magi, bara sunt förnuft. Det handlar sällan om medicin, utan om att ge kroppen en chans att hitta "rätt" hastighet.

- Helig sömn: Prioritera dina 8 timmar. Inga kompromisser.
- Rörelse: Fysisk rörelse är naturens bästa stresshantare – oavsett aktivitet.
- Återhämtning: Gör ingenting. Ja, du läste rätt. Det är okej.
- Samtalsstöd: Behövs för att omvandla "jag håller på att explodera" till "jag har en plan!"

Att ta hand om sig är inte lyx, det är underhåll. Du ska må bra och "rulla" länge till. Lyssna på lampan.

Företagshälsovården

Skyddsombudsutbildningen

På bruket startar nu en satsning på att utbilda alla skyddsombud, både nyvalda och mer erfarna. Syftet är att höja kunskapen i rollen och ge varje ombud den trygghet som krävs för att kunna agera effektivt i arbetsmiljöarbetet. Vi har under lång tid sett att många skyddsombud saknar den grundläggande utbildning som behövs, och när endast ett fåtal får plats på externa kurser varje år tar det alldeles för lång tid innan alla hinner få den kompetens som rollen kräver.

Därför införs nu en egen utbildning som ska ge en stabil bas i både arbetsmiljölagen och i hur samverkan och kommunikation fungerar i praktiken. Genom att stärka det fackliga skyddsarbetet vill vi skapa en mer enhetlig och kraftfull skyddsorganisation, där alla ombud känner till sina rättigheter, skyldigheter och möjligheter att påverka.

Målet är att varje deltagare ska lämna utbildningen med trygghet i rollen, förstå vad uppdraget innebär och känna sig bekväm i att använda de verktyg som finns. När alla skyddsombud har samma grund att stå på skapar vi bättre förutsättningar för ett starkt, tydligt och långsiktigt arbetsmiljöarbete på hela arbetsplatsen.

Aktuellt läge

Bemanningen har under en längre tid varit slimmad, och nu ser vi hur den fortsätter att minska, utan att verksamheten samtidigt utvecklas eller att det görs nödvändiga investeringar. Det innebär att samma arbetsmängd, ofta med ökande krav, ska hanteras av allt färre personer. Resultatet blir en arbetsmiljö där stressen ökar, marginalerna minskar och risken för misstag blir större.

När man pressas att göra mer med mindre tid och färre kollegor är det svårt att arbeta säkert. Vid hög stress försämras hjärnans förmåga att tänka klart. Viktiga moment hoppas över, fokus brister och återhämtningen räcker inte till. I en miljö med höga risker, maskiner och tunga arbetsmoment är detta direkt kopplat till ökningen av tillbud och avvikelser som vi sett. Det är inte en slump, det är en konsekvens.

Att fortsätta slimma bemanningen utan att samtidigt förbättra processer, maskiner eller arbetssätt skapar en ohållbar belastning. Arbetsmiljön påverkas negativt, säkerheten försämras och personalen slits ut snabbare. Ett hållbart arbetsmiljöarbete kräver raka motsatsen: resurser, planering och investeringar i både människor och verksamhet.

Hallsta Pappersbruk

Även om vi gjort en konsekvensbedömning inför personalminskningen kan man aldrig fullt ut mäta hur ökad arbetsbelastning och stress slår mot verksamheten innan förändringen genomförs. Stress visar sig inte i prognoser, utan i uppföljningar. I form av fler tillbud, bristande återhämtning och ökande belastning på de som är kvar.

PIA incidentrapportering

Jag vill börja med att tacka för alla incidentrapporter som kommer in. De ger oss värdefull information och är en förutsättning för att vi ska kunna förstå risker, se mönster och förbättra arbetsmiljön på riktigt. PIA är ett verktyg som bygger just på detta, att vi rapporterar, utreder och åtgärdar för att samma sak inte ska hända igen. Det handlar inte om att peka ut någon, utan om att lära av varandra och sprida kunskap mellan avdelningarna. Utan rapporteringen tappar vi snabbt det förebyggande arbetet, men med PIA kan vi fortsätta utveckla en säkrare och starkare arbetsmiljö tillsammans.

Jukka Pesonen,
arbetsställets huvudskyddsombud

Elinor Odeberg

Incitamentspolitiken har nått vägs ände

Sedan millennieskiftet har de svenska skatterna sänkts med 7 procentenheter av BNP. Hade vi haft samma skattenivå nu som år 2000 hade Sverige haft 500 miljarder mer i skatteintäkter. Hälften av bortfallet står jobbskatteavdragen för.

Den så kallade arbetslinjen, med sänkta skatter på förvärvsinkomster och åtstramningar i socialförsäkringarna, infördes med argumenten att det skulle leda till jobb och tillväxt. Arbetslösheten ansågs bero på bristande ekonomiska incitament att gå från ersättning till jobb. 25 år senare kan vi konstatera att effekterna har uteblivit. Det vi har fått istället är kraftigt ökande inkomstklyftor och den högsta arbetslösheten sedan 90-talskrisen.

I regeringens valbudget gick 43 miljarder åt att sänka skatterna ytterligare, bland annat genom sänkt matmoms, ytterligare jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter för unga. Samtliga reformer döms ut av finanspolitiska rådet, regeringens eget expertorgan som har till uppgift att

I regeringens valbudget gick 43 miljarder åt att sänka skatterna. Samtliga reformer döms ut av finanspolitiska rådet, regeringens eget expertorgan som har till uppgift att granska finanspolitiken, som dyra, ineffektiva och ofinansierade.

granska finanspolitiken, som dyra, ineffektiva och ofinansierade. Regeringen lånar motsvarande belopp till att stärka försvaret som de lägger på skattesänkningar. Det hade alltså gått att finansiera försvarssatsningarna i budgeten fullt ut om man bara hade avstått ifrån att sänka skatterna.

Risken med den sänkta matmomsen är att det blir en kortsiktig stimulans som successivt äts upp av ökande priser. Dessutom går sänkt moms till alla konsumenter, vare sig de är i behov av lägre matpriser eller inte. Här vore ett förstärkt barnbidrag eller ett höjt bostadsbidrag betydligt

mer träffsäkert för att stärka hushållens ekonomi. De som sannolikt gynnas mest av momssänkningen är matjättarna själva - i form av högre vinstmarginaler.

Sänkta arbetsgivaravgifter för unga har prövats tidigare, med slutsatsen att det främst gick till att subventionera anställningar som hade ägt rum ändå. Även här är det alltså fråga om en subvention till näringslivets vinster, snarare än en aktiv jobbpolitik.

Jobbskatteavdraget, det tionde i ordningen, spär på den skenande ekonomiska ojämlikheten i Sverige. Det skiljer idag i snitt 11 procentenheter i skatt beroende på om din inkomst kommer från försäkringssystemet eller från lön/pension. Därtill skiljer sig kommunalskattesatserna åt, delvis som resultat av de sänkta skatterna på nationell nivå, eftersom det pressar kommuner att klara större del av välfärdsfinansieringen på egen hand. En föräldraledig i Degerfors med en inkomst på 28 000 kronor i månaden betalar drygt 9000 kronor i skatt, medan en förvärvsarbete i Österåker betalar drygt 2000 kronor i skatt på samma inkomst.

Inte nog med att du redan går ned i inkomst om du blir sjuk, arbetslös eller föräldraledig. Du får dessutom betala

mycket högre skatt. Denna typ av ekonomisk dubbelstraffning av socialförsäkringstagare har ingenting med jobbskapande att göra. Det rimliga vore att återgå till en enhetlig beskattning, och att den totala skatten höjs för att klara de samhällsekonomiska utmaningar Sverige står inför.

Även kapitalskatterna behöver höjas. Om den ena hälften av skattesänkningarna sedan 2000-talet bestått av jobbskatteavdrag, har den andra hälften bestått av sänkta eller borttagna skatter på kapital samt en mängd avdrag, exempelvis rut och rot, som i kronor räknat mest gynnat höginkomsttagare och kapitalägare.

Alternativen till skattehöjningar är att låna för att klara välfärden, eller att skära ned. Jag hör få politiker som argumenterar för att Sverige ska öka sin skuld, att barngrupperna i förskolan ska bli större, eller att väntetiderna i vården ska bli ännu längre. Frågan är inte om skatterna ska höjas, utan hur. Om detta borde politikerna tala klarspråk.

Elinor Odeberg,
chefsekonom Arena Idé

■ INFORMATION FRÅN PAPPERS

Pappers ansluter till BytLOfack.se

Smidigare process för dig som bytt yrke och behöver byta till rätt LO-förbund

Från och med den 15 januari blir Pappers en del av BytLOfack.se. Tjänsten är framtagen för dig som redan är medlem i ett LO-förbund och som har bytt yrke och behöver byta till rätt LO-förbund.

Genom BytLOfack.se kan du som medlem enkelt flytta ditt medlemskap från ett LO-förbund till ett annat – helt digitalt och utan onödigt krångel.

Varför är detta bra för dig?

- Sammanhållen medlemstid: När du byter yrke kan ditt medlemskap följa med dig på ett tryggt och korrekt sätt.
- Digital och enkel hantering: Du slipper blanketter och manuell administration.
- Rätt förbund på rätt plats: Du får stöd av det förbund som bäst motsvarar ditt nya arbete.

Kronan av Maud Comstedt etsning 1975

Maud Comstedt-Grünwald

Maud Comstedt föddes i Paris 1920. I konstnärskvarteren där drev hennes föräldrar en restaurang. När det var tid att börja skolan kom Maud till Sverige. Vid 19 års ålder började hon studera på Högre konstindustriella skolan, sen följde Edvin Ollers målarskola, Konsthögskolan och Isaac Grünwalds målarskola. Där lärde hon känna Iván Grünwald och de blev ett par och Maud lade till makens namn efter sitt eget efternamn. Hon medverkade i olika utställningar runt om i landet på 40-talet men genombrottet dröjde till 70-talet. Hennes konst består av stilleben, figurer och djurporträtt i olja. Comstedt-Grünwald avled 1984 och är bl a representerad vid moderna museet. Avdelningen äger en etsning ”Kronan” utförd i 275 ex – en gåva vid vårt 60 års-jubileum.

Sven-Erik Johansson

Sven-Erik Johansson (1925-2020) föddes i Borås och växte upp i arbetarstadsdelen Norrby, fadern var plåtslagare. Han utbildade sig till skogvaktare och praktiserade i Norrland under fem år. På fritiden tecknade han flitigt och han uppmuntrades att söka till en konstskola. Johansson studerade vid Slöjdföreningens skola 1948-1951 och på Valands konstskola 1952-1955, där han bidrog med en uppmärksam litografi i Valandsportföljen. Sven-Erik har medverkat i en stor mängd utställningar. Bland hans offentliga arbeten märks en gobeläng för Utbildningsdepartementet. Johansson är representerad vid bland annat Moderna Museet och Göteborgs konstmuseum. Sven-Erik Johanssons verk var utförda i surrealistisk stil och det är just en sådan litografi ”Sista utposten” som avdelningen 1975 fick i gåva.

Sven Erik Johansson färglitografi Sista utposten

Träsnitt Strandbris

Torbjörn Zetterholm

Konstnären Torbjörn Zetterholm föddes i Stockholm 1921 och avled 2007 i Brösarp Skåne. Sin konstutbildning fick han vid Otte Skölds och Ollers målarskolor samt vid Kungliga Konsthögskolan. Han var målare och grafiker. Zetterholm ställde ut runt om i Sverige och i världen bland annat i Australien och USA. Han finns bland annat representerad vid Moderna museet i Stockholm och i Reykjavik, på Hunt Botanical Library Pittsburg, USA samt vid ett flertal museer och samlingar. Torbjörn var bror till författaren Tore Zetterholm och farbror till vissångaren Finn Zetterholm. Träsnittet "Strandbris" är en gåva från Pappers avd 53 Norrköping 1975 vid vårt 60 års-jubileum.

Jörgen Fogelquist, färglitografi Fågelskugga.

Jörgen Fogelquist

Jörgen Fogelquist växte upp i Mariestad där han också var född 1927. Hans far var folkskollärare. Under en 10-årsperiod från mitten av 40-talet fram till 1956 utbildade han sig vid olika konstskolor, bl a Konstakademien. Han har blivit känd inte minst för grafik och ett femtiotal offentliga utsmyckningar i olika material. Via den konkreta konsten med omväxlande kurviga och rätlinjiga former gick Fogelquist mot en abstrakt expressionism. Hans målningar präglas av snabba rörelser, överraskande infall och ett intensivt färgspel. Ett av de intressantare bland hans monumentala verk är en väggmålning i maskinhallen i dåvarande Svenska Tobaks AB i Malmö, kombinerad med färgsättning av hela fabriksmiljön (1964–1968). Bland övriga offentliga platser han utsmyckat kan nämnas T-centralen och regeringskansliet Rosenbad. Den färglitografi, Fågelskugga, som avdelningen äger har vi haft sedan 1976. Jörgen Fogelquist levde större delen av sitt liv i Lund där han avled 2005.

Roger Berglund

Kurre

Vinteroro, ekorrpolitik och lärdomar om nationalism

Den djupa snön som har lagt sig bakom expeditionen skapar en påtaglig oro bland oss som arbetar här. Vi funderar mycket på om det snötyngda taket verkligen kommer att hålla när mängderna bara ökar. Den här oron gäller inte bara vår egen säkerhet och byggnadens stabilitet, utan sträcker sig även till djurlivet runt omkring oss.

Vi tänker ofta på våra små kompisar ekorrar och undrar om de, trots den stränga vinterkylan, kommer att lyckas hitta den mat de så flitigt har samlat in under hösten. Deras överlevnad känns nästan lika viktig som vår egen trygghet.

En dag när jag satt och blickade ut genom fönstret fick jag plötsligt syn på ett bekant ansikte – Kurre. Han skuttade fram till fönstret, och jag tvekade inte att släppa in honom. Det var som om han ville visa att han klarat sig genom snön och kylan, och hans närvaro blev en liten påminnelse om naturens envishet och styrka.

– Hej Kurre, sa jag glad att se honom. Hur mår familjen Kurre?

– Jo, Aleks, alla vi mår bra men oroligheten har smugit sig in i Hallstaskogen, sa Kurre något bekymrad. Vi följer utvecklingen i världen och är oroliga att visenten från USA vill ta till sig Björnland. Vi har många vänner där bland djuren, sa Kurre.

– Varför gör han det, Aleks?

– Det spekuleras att motivet för visentens förvärv av Björnland är att få kontroll över dess naturresurser. Dessutom skulle tillgång till ön ge honom en fördel gentemot ryska björnen och kinesiska tigern när det gäller arktiska sjöfartsrutter, svarade jag spekulativt.

– Men är inte det en jättefarlig utveckling, Aleks?

– Jo, det är det! Skulle visenten förverkliga hotet kan ett nytt stort krig startas där det inte kommer att finnas några vinnare.

– Varför gav djuren i USA-skogen visenten makten Aleks när han är så maktgalen?

– Kurre, han fick makten i deras skog tack vare de nationalistiska idéer han förespråkar. Han skulle bland annat bygga stängsel mot mexikanska skogen så att mexikanska ekorrar inte kan söka jobb i USA-skogen. Nationalismen gav honom makt och vi ser resultatet nu. Nu är även dina kompisar från USA oroliga men det är försent. Vi får se hur stor skadan blir innan han förlorar makten.

– Men Aleks hur skulle de göra annars?

– Tänka innan! Historien lär oss att nationalismen sätter igång stora krig! Många djur och människor har förlorat livet på grund av nationalismens frammarsch. Helt enkelt skulle de inte ge sin röst till en galning. Nationalistisk agenda skapar konflikter genom att ständigt ställa djurgrupper mot djurgrupper. Exempelvis ekorrinvandrare mot pensionerade ekorrar, utländska tiggare mot hemlösa svenska ekorrar och kristna björnar mot muslimska björnar.

– Vad kan vi göra Aleks?

– Vi kan lära oss att nationalismen är skadlig och farlig. För att stoppa den krävs att vi i valet 2026 inte ger den vår röst. Konsekvenserna kan bli förödande och då kan det vara försent att ändra sig.

– Tack Aleks! Ikväll håller vi medlemsmöte och jag ska prata med kamraterna om det här.

Kurre hoppade vidare till den stora tallen bakom expeditionen.

Aleksandar Srndovic

Roslagens Sparbank

Mer tid för dig

Vi tror på värdet av personliga möten – att kunna sitta ner, få svar på sina frågor och känna sig trygg i sina ekonomiska beslut.

Träffa oss på plats i Älmsta, Hallstavik, Rimbo och Norrtälje eller varför inte via ett videomöte på teams. Du väljer hur och när vi ses – vi finns här för dig!

Bokningsbara tider

Mån - fre...08.00 - 18.00

Boka
möte med
oss

Scanna QR-koden – roslagenssparbank.se/boka – 0176-770 00

@roslagenssparbank

Roslagens Sparbank

Under två dagar var Runö Folkhögskola mötesplats för många fackliga kamrater.

En konferens som gav energi i kampen för ett bättre arbetsliv åt alla

Den 3–4 februari samlades 280 fackliga företrädare från hela landet i samband med LO-konferensen "Vi får Sverige att fungera". Syftet med konferensen var att diskutera aktuella utmaningar och möjligheter på den svenska arbetsmarknaden. Fokus låg på att utforska hur fackföreningsrörelsen kan bidra till ett mer hållbart, jämlikt och inkluderande samhälle där alla ges möjlighet att växa och utvecklas. Bland de viktigaste ämnena som togs upp var kortare veckoarbetstid, ett bättre pensionssystem och facklig organisering.

Konferensen inleddes med att LO:s ordförande Johan Lindholm informerade om ett historiskt beslut som tagits kvällen före mötet: alla LO:s förbund har enats om att inleda en förhandlingsprocess med Svensk Näringsliv om att införa en kortare arbetsvecka för samtliga löntagare i Sverige. Lindholm betonade att Sverige är det sista landet i Norden som fortfarande har 40-timmarsvecka som standard. En omfattande utredning från LO har visat att det är fullt möjligt att minska veckoarbetstiden utan att det påverkar löner eller tillväxt negativt.

Resultaten från utredningen visar tydligt att kortare arbetstid kan ge positiva effekter på både produktiviteten och de anställdas hälsa. Lindholm underströk att frågan

om arbetstidsförkortning inte bara handlar om att minska antalet timmar på ett schema, utan också om att skapa bättre livskvalitet, ökad rättvisa och förutsättningar för framtidens arbetsliv. En kortare arbetsvecka beskrevs som en investering i såväl människor som i samhället i stort.

Krav på att ta bort karensavdraget

På konferensen diskuterades även den orättvisa karensavdraget. Alla vi uppfattar att karensavdraget är en straffavgift som slår mot alla som inte kan jobba hemifrån. Och de allra flesta arbetare måste vara på sin arbetsplats för att kunna utföra sitt jobb. Sverige är det enda landet i Norden där den som blir sjuk blir av med 100 procent av sin lön i ett karensavdrag den första dagen. En undersköterska eller pappersarbetare förlorar över tusen kronor om hon råkar bli sjuk. Samtidigt kan den som jobbar hemifrån behålla hela inkomsten genom att jobba småsjuk från hemmet. Vi var helt överens att en arbetare inte ska behöva oroa sig extra för räkningarna i slutet av månaden på grund av att de varit sjuka. Nu är det dags för Sverige att göra som våra grannländer och avskaffa den orättvisa karensen. Därför kräver vi LO-medlemmar att man tar bort karensavdraget för alla och att den som är sjuk ska få 80 procent ersättning från första dagen.

Höj pensionen – inte pensionsåldern

Frågan om den höjda pensionsåldern och de låga pensio-

Stålmannen från LO-borgen - LO-ordförande Johan Lindholm.

nera var ett centralt ämne under mötet. Samtliga deltagare uttryckte en stark enighet om att en höjning av pensionsåldern är ett svek mot Sveriges arbetare. Det råder konsensus kring att politikerna måste agera för att lösa den här problematiken.

Det är avgörande att pensionen höjs. Den som har arbetat och bidragit till samhället under många år ska inte känna oro när pensionen närmar sig. Ett långt arbetsliv måste ge tydliga ekonomiska fördelar, även för dem som haft låg lön eller varit tvungna att arbeta deltid mot sin vilja.

Systemet är bristfälligt när den som gjort rätt för sig själv tvingas bära kostnaden om kroppen inte håller hela vägen till pensionsåldern. Många arbetare har inte möjlighet att arbeta tills dagens pensionsålder. Att ytterligare höja pensionsåldern anses varken realistiskt eller rättvist. Det är viktigt att även arbetare har möjlighet att se fram emot sin tid som pensionär, med bibehållen hälsa. Frågan handlar i grunden om rättvisa och respekt.

LO kräver därför en pension som går att leva på. Den allmänna pensionen bör höjas, och LO-medlemmarna motsätter sig fortsatt höjning av pensionsåldern. Antalet arbetade år ska ha större betydelse för pensionens storlek. De som inte klarar av att arbeta hela vägen måste känna trygghet genom hela livet.

Sammanfattningsvis visade konferensen på den styrka som finns i det gemensamma fackliga arbetet. Deltagarna återvände till sina arbetsplatser med ny inspiration, konkreta verktyg och en starkare känsla av samhörighet.

Aleksandar Srndovic

Pappers representanter på konferensen i sällskap med Magdalena Andersson (s).

Studieledighetslagen

I PappersMagasinet skriver vi ibland om den så kallade svenska modellen under rubriken "Aftonskolan". Den svenska modellen som nästan kan beskrivas som ett naturväsen även om den faktiskt inte är given utan historiskt skapad och politiskt förhandlad.

Den här gången tänkte vi ta en tugga av detta väsen och beskriva något som påverkar oss i tämligen hög grad – nämligen Studieledighetslagen.

Studieledighetslagen var och är ett fundament i den svenska modellen för att kunna förena arbete och utbildning.

Under efterkrigstiden växte behovet av fortsatt utbildning och kompetensväxling i takt med teknisk utveckling och strukturförändringar i ekonomin. Fackföreningsrörelsen drev frågan om att arbetstagare skulle ha rätt att kombinera arbete och studier för att säkra anställningsbarhet och inflytande över sin arbetssituation.

Målet från fackligt håll var både socialt (att öka tillgången till utbildning och jämna ut möjligheter) och arbetsmarknadspolitiskt (att stärka konkurrenskraften genom uppkvalificering).

På 1960 - 70-talet gjordes utredningar och remissrundor

om rättigheten till ledighet för studier. Regeringen lade fram propositioner som föreslog en lagstiftning som garanterade arbetstagare rätt till ledighet för utbildning under viss tid.

Förarbetet betonade behovet av balans. Arbetstagarnas rättigheter – och arbetsgivarnas behov av att kunna bedriva verksamhet utan alltför stora störningar.

Resultatet blev den så kallade studieledighetslagen. Lagen som trädde i kraft på 1970-talet blev en central rättsregel för studieledighet i Sverige.

Hur blev då mottagandet av den nya lagen? Från arbetsgivar sidan? Från det fackliga perspektivet? Från politiken?

Från arbetsgivar sidan uttryckte många arbetsgivare oro för produktionsstörningar, kostnader för vikarier och administrativa bördor.

Från fackligt håll var tongångarna mycket positiva - lagen ansågs vara ett viktigt verktyg för att stärka arbetstagarnas makt över sin kompetensutveckling, öka tillgången till utbildning för lågavlönade grupper och ge bättre förutsättning för omställning vid arbetsplatsförändringar. De fackliga organisationerna LO, TCO och SACO stödde i stort lagens ambitioner.

Från politiskt håll såg de mer vänsterorienterade partier-

na lagen som ett verktyg för social utjämning och arbetskraftspolitik. De borgerliga partierna erkände i allmänhet samhällsvärdet av utbildning men var oroade över arbetsgivarnas frihet och kostnader – och i praktiken blev lagen ett resultat av kompromisser – som flera lagar från samma period. Kompromisserna blev delvis också ett resultat av den så kallade Lotteririksdagen som fanns i början av 1970-talet - men den skulle nästan behöva ett eget kapitel för att beskrivas!

Rätten till studieledighet ger normalt arbetstagare möjlighet för utbildning under vissa villkor. Lagen reglerar när och hur ledigheten kan beviljas, krav på ansökan i god tid och arbetsgivarens möjlighet att skjuta upp av arbetes – eller produktionssskäl.

I praktiken spelar kollektivavtalen en stor roll. Fackliga avtal kompletterar och förbättrar lagen.

I dag använder LO-förbunden studieledighetsmöjligheten både för facklig utbildning och mer allmän utbildning som stärker medlemmarnas kompetens. Exakt hur det sker beror på typ av kurs och vilka avtal som gäller:

Facklig utbildning - kurser för fackligt förtroendevalda (tex styrelser, förhandlare, skyddsombud) i bland annat förhandlingsteknik, arbetsrätt, konflikthantering, medlemsarbete.

Folkbildning och allmän kompetensutveckling - kurser på Folkhögskola, kvällsstudier via studieförbund (tex ABF) eller kurser som ger yrkeskompetens eller högskolepoäng.

För fackligt förtroendevalda finns normalt särskilda bestämmelser i kollektivavtal (eller genom praxis) om facklig ledighet och utbildning – ofta med betald ledighet eller särskilda ersättningsregler. Det gör att mycket av den rena fackliga utbildningen inte behöver nyttja den statliga studieledigheten utan istället sker via avtalad facklig ledighet.

Många LO-förbund samarbetar med studieförbund (ABF) och folkhögskolor (tex Runö) för att utforma kurser som både är fackliga och folkliga/folkbildande, vilket gör dem lättare att använda tillsammans med studieledighetslagen.

Fackliga utbildningar kombinerar ofta praktisk förhandlingsträning med teoretisk arbetsrätt och kommunikation och varför inte samtidigt personlig utveckling som stärker både individen, facket och företaget?

Kanske kan det också vara på sin plats att nämna några ord om Omställningsavtalet som är ett avtal som riktar sig mer mot stöd vid omstruktureringar och uppsägningar och därmed har ett annat syfte än studieledighetslagen.

Fyller då lagen fortfarande sin funktion? Delvis ja, då lagen uppfyller viktiga syften för folkbildning och facklig kompetensbyggnad, den är också viktig för demokrati och vidareutbildning. Men också delvis nej i bemärkelsen

att den inte ensam är optimal för att snabbt stänga kompetensluckor i näringslivet.

Politiken och arbetsgivarna har historiskt haft delvis olika prioriteringar – men över tid har det funnits en bred politisk samsyn om utbildningens betydelse. I dag handlar konflikterna oftast om hur kostnader och ansvar ska fördelas och om hur lag och avtal ska moderniseras.

Under en tid har Svenskt Näringsliv då och då uttryckt åsikter om att många svenska företag vill växa, vilket låter fantastiskt bra, men att det finns hinder som sätter stopp för ambitionerna. Ett av dessa hinder uppges vara brist på personal med relevant kompetens och att det därför skulle kräva ett omtag av hela arbetsmarknads- och utbildningspolitiken.

Men mycket verkar handla om att kompetensen egentligen finns men att den behöver uppdateras eller att den inte matchar behovet, tex vad gäller praktisk erfarenhet. Det handlar också om att få utländska utbildningar erkända men också om den rent geografiska matchningen av arbetskraften.

Det verkar som om att detta ligger lite utanför nuvarande studieledighetslag.

Anders Lidén

■ HOLMENVETERANERNA

GÅ MED I HOLMENVETERANERNA

Vi som har arbetat vid Hallsta Pappersbruk och blivit pensionärer fortsätter att träffa gamla arbetskamrater. Du är hjärtligt välkommen att vara med i Holmenveteranerna.

- Vi träffas 3-4 gånger per år med aktiviteter och resor.

Vem kan bli medlem?

- Den som blivit pensionär samt dennes maka/make/sambo/särbo.

Hur blir man medlem?

- Enklast genom att kontakta vår kassör: Monica Adolfsson via: telefon/sms: 070-651 14 98 eller ett mejl till: adolfsson.hallstavik@telia.com

VÄLKOMMEN TILL HOLMENVETERANERNA

Kangel – ön som försvann

Det finns säkert någon inflyttad eller ungdom som undrat över Kangelvägen – vad betyder det? Vägen går från Tulkavägen, mitt emot Holmen Skog, och slingrar sig upp till Faktorsgränd uppe på höjden där gamla Folkets Hus låg.

Kangel var en ö som låg strax norr om ångsågen på Edebovikens östra sida. När man drog en gräns mellan Skärsta och Hallsta i mitten av Edeboviken hamnade ön på Hallstasidan förutom en smal remsa som nådde in på Skärstasidan. Egentligen hette ön Stora Kangel eller Storkangeln, eftersom det ca 500-600 meter norrut fanns en lillasyster Lilla Kangel, Lillkangeln. Den mindre ön låg närmare land och blev så småningom, genom landhöjningen, en del av fastlandet och en udde.

Kangel har inte lämnat något större avtryck i litteraturen men finns omnämnd några gånger. Vid upprättandet av ovan nämnda gräns i Edeboviken 1803 skriver man om linjedragningen ”samt i rätt Linea till No 3 Västra udden, eller sidan på Stora Kangelö Skär, hvarest blef uti samtelige jordägarnes närvaro ett Råmärcke upprättat och väl om-murat, som utvisar Stafleden”.

I dokument från laga skifte 1864 nämns att ”den så kallade Holmen Kangel, längre bort uti Saltsjöviken, mot havet undantogs till Lastageplats samt fiske och notdragning, gemensamt”. På fastlandet, ovanför norrsweden (där pappersbruket senare byggs) ligger Kangelmossen, vilken tydligen fått namn efter ön.

Roger Berglund

Bild 1. Bilden är tagen ifrån norr och Kangeln syns mitt i bilden med gott om skog på ön. Till vänster om holmen syns ångsågen med sin skorsten och till höger kan man skymta Skebobruks järnmagasin vid Skebokajen. Den skarpögde kan även se en mindre byggnad på ön. Där bodde en gubbe som kallades Kangel-Per.

Bild 2. Här har fotografen rott ut till Kangel och tar en bild mot söder. I vattnet ligger timmer till sågverket och längre bort ligger ett segelfartyg intill ett sjunket vrak. På Skärstasidan ett hus i förgrunden och längre bort ligger en bod som också var ett magasin för Skebobruk. Där låg den gamla lastageplatsen som även var en marknadsplats för Östhammarsborgarna.

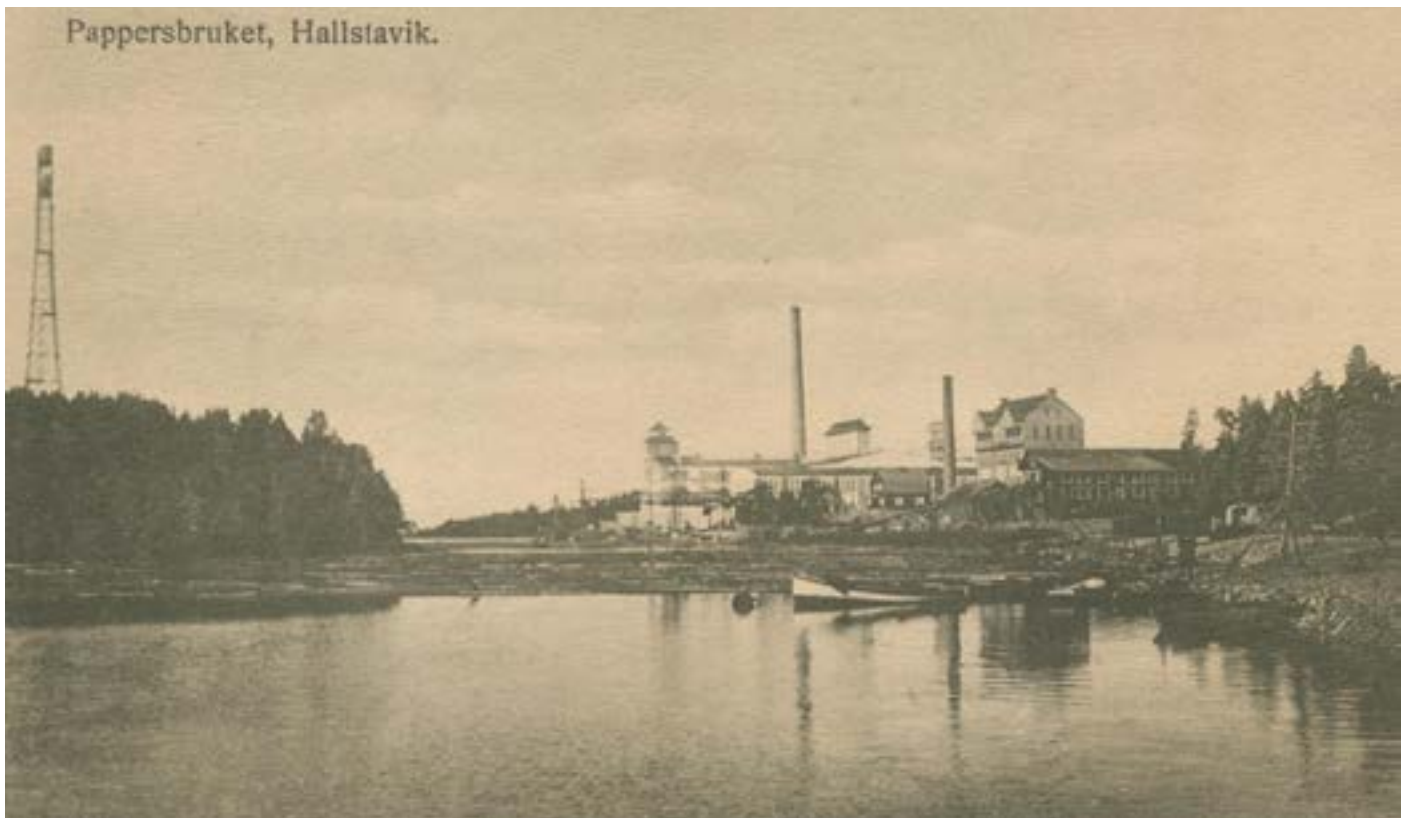

Bild 3. Här befinner vi oss nära Skebokajen och blickar norrut. Vi ser sundet mellan Kangel och pappersbruket även om sundet är fullt av timmer. Den mindre skorstenen tillhör ångsågen som är byggnaden närmast i bild. På Kangelholmen har man rest en kraftledningsmast.

Bild 4. En bild tagen från Skärsta. Kangelön till höger med sin mast och pappersbruket bakom holmen.

Bild 6. På denna sista bild har ett nytt och större pappersmagasin hamnat på den mark som ersatt sundet mellan holmen och fastlandet. Idag ligger hela ön under de nuvarande pappersmagasinen och inte den minsta buske skvallrar om den tidigare skogen.

Bild 5. På denna flygbild ser man att en del av skogen på Kangeln är borta och att sundet blivit utfyllt och att där sundet låg nu finns en magasinsbyggnad.

Kartdetalj

FGU-kursdeltagare i samtalet med LO-ordföranden Johan Lindholm

Nyligen har vi tagit oss igenom ett av världens största idrottsevenemang, Vinter-OS, denna gång i Milano-Cortina. När jag betraktar dessa tävlingar kan jag inte låta bli att göra vissa jämförelser med ett annat stort evenemang som ägde rum för ganska exakt 40 år sedan – nämligen fotbolls-VM 1986. En av VM:s stora snackisar var argentinaren Diego Maradonas ”gudomliga hand” (La mano de Dios) i kvartsfinalen mot England. Maradona gjorde första målet med handen och fick det faktiskt godkänt av domaren som inte såg övertrampet. Argentina vann med 2-1.

I OS-curlingen har vi alla sett kanadensaren Marc Kennedys ovärdiga petande på graniten i gruppmatchen mot Sverige, inte minst i otaliga memes. Långt ifrån gudomligt - så på vilket sätt ska framtiden minnas det här händelsen? Som ”att lägga sista handen vid”? Eller kanske som ”att ha ett finger med i spelet”?

Höstens FGU avslutades i december med en resa, inte till Milano, utan till Stockholm. Dessvärre kunde inte hela gruppen följa med av olika anledningar men vi var några hågade som kom i väg ända till LO-borgen där LO:s ord-

förande Johan Lindholm tog emot. Verkligen fantastiskt att Johan i ett pressat schema kunde ta emot en liten grupp från Pappers i Hallsta! Johan uppehöll sig en hel del runt de fyra punkterna som han beskrev att alla, åtminstone inom LO pratar och nästan äter och sover med: Sätt Sverige i arbete, höj pensionen – inte pensionsåldern, ta bort karensen, knäck arbetslösheten. Efter lunch på Sveavägen blev det till att passera hörnet, gå över gatan och vips vara framme vid entrén på Olof Palmes gata där Pär Lagerborg och Mia Sund Carlsten från förbundets medlemservice tog emot. På förbundskontoret fick vi träffa och prata med egentligen hela Pappers förbundsstyrelse som hade styrelsemöte den här dagen. Traditionenligt intogs också äkta förbundsglass!

I sammanhanget kan det passa att nämna att vi för närvarande ligger i startgrupparna för att börja planera för vårens fackliga grundutbildning. Vår ambition är att den skulle kunna starta någon gång i mars-april.

Pappers medlem Sylvia R är på hugget med kursandet! I december avverkade hon ”Om samhället”, som kan sägas vara en fristående fortsättning på ”Om Facket” som

PappersMagasinet berättat om tidigare. Under februari gick hon dessutom den så kallade Maktutbildningen, en tvådagarsutbildning på Långholmens folkhögskola. Det är en utbildning om vad facket och politiken har gemensamt, hur visioner kan bli verklighet och vem som äger makten till att förändra och förbättra för oss, på jobbet och i samhället i stort.

Som en parentes kan nämnas att hela avdelning 68 styrelse, inklusive kontoristen, gick maktutbildningen 2022 – då på Norrtälje Folkets Hus. Ytterligare en rolig detalj är att kursledare då var Alexander Ojanne – i dag borgarråd i Stockholms stad.

Konstateras kan att det snart är dags för avdelningens årliga verksamhetsplanering. Här brukar givetvis studieorganisationen få en del att bita i. De bitarna görs det uppföljningar på varje styrelsemöte. Men det måste också jobbas en del med verksamheten så att något finns att följa upp. Det jobbet görs dagligdags av studieorganisationen som till sin hjälp har bland annat studiekommittén. Det senaste mötet med kommittén var i februari och då gick vi igenom just mål och målsättningar. Här ligger vi skapligt till och kan bocka av en del saker, också några bonusutbildningar som inte ingick i ursprunglig planering.

Samtidigt pratar vi nya idéer, som t.ex. en pensionsut-

bildning för medlemmar +60. Många är i åldern att de funderar skarpt på pension och få vill gå kvar till de är 65 eller 67 eller vilken riktålder man nu har. Försäkringsrådgivning är bra att ha i bagaget men allra helst ska den ske någorlunda kontinuerligt och gärna sedan flera år tillbaka. +60 utbildningen är mer tänkt som ett komplement för hur gör jag här, nu och snart! Utbildningen är ännu bara på idéstadiet men vi hoppas att kunna sjsätta den i sinom tid.

Något som ligger lite utanför studieorganisationens område, är skyddet. Men handlar det om utbildning så blir det ändå en viss inblandning. Här handlar det om den alldeles nya lokala skyddsombudsutbildningen. Den har på sätt och vis ett liknande upplägg som vår fackliga grundutbildning brukar ha, det vill säga tre dagar utbildning där den tredje dagen är tänkt som ett studiebesök på något intressant ställe kopplat till uppdraget. Inbjudning startar snart!

Frågan är hur och om framtiden kommer att döma studieorganisationen för att de har haft ett finger med i spelet? Eller är det att vara petig?

Anders Lidén
Studieorganisatör

Julfika med Pappers ombudsmän på förbundskontoret.

Håkan Svärdman

Fackliga röster gör skillnad, tystnad skadar.

Under mina år på försäkringsbolaget Folksam har jag träffat hundratals fackliga försäkringsinformatörer som brinner för att ta strid för sina arbetskamraters arbetsmiljö och rätt till ersättning när de drabbas av sjukdom, arbetsskador eller inbrott och skador i sina hem. Ingen fråga är dem för liten. Ett engagemang som också är den starkaste inspirationskällan för att ens kollegor ska bli fackligt aktiva, visar flera studier.

När fackligt engagemang är på topp gör det skillnad. Det har drivit fram åtta timmars arbetsdag, rätt att teckna kollektivavtal, högre och mer jämställda löner och förbättrat arbetsmiljön, bara för att nämna några av engagemangets segrar.

Saknas det fackliga engagemanget lyfter inte debatten oavsett obestridliga fakta om behovet av reformer. Arbetskadeförsäkringen är ett sorgligt exempel på detta. Antalet arbetsskadade ökar år från år sedan 2009. Varje dag skadas mer än hundra personer på sitt arbete, men endast en eller par av dessa kommer ha rätt till ersättning från arbetskadeförsäkringen. Förra året beviljades endast 1 116 arbetsskadelivräntor. Motsvarande antal var 7 282 år 2005. Ersättningen har dessutom försämrats och härigenom berövas årligen tusentals individer sin skadeståndsrättsliga ersättning.

Att förbunden som organiserar tjänstemän och akademiker visar arbetskadeförsäkringen ett förstrött intresse är inte särskilt märkligt med tanke på att deras medlemmar generellt, med några få undantag, exponeras för större risker på fritiden än på jobbet. Detta gäller inte byggnads-

"Varför denna tystnad? Man måste höja sina röster för att höras, som Sveriges kvinnor en gång sjöng för att sätta fart på jämställdhetsdebatten. Höj rösten mot riksdagen och regeringen! Fackliga röster gör skillnad! Tystnad skadar!"

arbetare, elektriker, träindustriarbetare, yrkesförare och pappersarbetare som ligger på arbetsskadestatistikens topp-10 lista i Sverige. Här infinner sig en märklighet, nämligen att fackförbunden som organiserar dessa yrkesgrupper är tysta om arbetskadeförsäkringen.

På förbundens hemsidor får man sällan träff när ordet arbetskadeförsäkring skrivs in i sökrutan. Möjligtvis dyker det upp en hänvisning till AFA Försäkring som informerar om hur medlemmarna kan söka ersättning från TFA. Däremot inga rapporter, pressmeddelande eller andra opinionsbildade aktiviteter som ger uttryck för frustration, upprördhet eller kylig analytisk kritik över arbetskadeförsäkringen.

När tystnad råder om arbetskadeförsäkringen inom fackförbunden är det inte heller förvånande att det tystnar i riksdagen och i regeringskansliet. Under nuvarande mandatperiod har inget riksdagsparti lämnat in en motion om krav på en reformering av arbetskadeförsäkringen. Riksdagen har inte heller debatterat ämnet under dessa år och från regeringen har det varit tyst.

Varför denna tystnad? Man måste höja sina röster för att höras, som Sveriges kvinnor en gång sjöng för att sätta fart på jämställdhetsdebatten. Höj rösten mot riksdagen och regeringen! Fackliga röster gör skillnad! Tystnad skadar!

Håkan Svärdman

Pension- och försäkringsexpert hos Folksam

DET MÄRKS

NÄR DU GJORT ETT AKTIVT VAL

En halv miljon LO-an slutna medlemmar har redan valt Folksam LO Pension för sin tjänstepension. Varför? Kanske för att vi har rabatterade avgifter, historiskt bra avkastning och en snygg logga. Eller så har vi bäst beats... Lyssna, kolla och sjung med! Det märks när du gjort ett aktivt val!

KOLLA VIDEON HÄR!

**FOLKSAM•LO
PENSION**

GOTLAND

MEDELTIDSVECKAN

Ah Visby! Du vackra stad på den vackra ön Gotland. Denna ö som övertogs av danskarna år 1361 i Slaget om Visby. En dansk invasion ledd av Valdemar Atterdag. Den resulterade i massakern på den gotländska bondehären utanför Visby ringmur. 1800 gotländska bönder dog i en brutal strid mot danska soldater. Gotland förblev danskt fram till 1645 då freden i Brömsebro inträffade.

Men vi vill återvända till medeltiden, höra tiggarnas barfota tassande på Visbys kullerstensklädda gator, se de vackra adelsdamerna i påfågelplymer och sidenmantlar. Vecka 32 är det Medeltidsveckan på Gotland. Och majoriteten av folket som färdas över Östersjöns vågor har "klätt upp sig". Vi klär inte ut oss.

Många sitter hemma i höstrusket och träcklar på sina yllesärkar. Man syr hosor, särkar, mantlar, pungar, fässingar. Ylle, läder, linne, skinn och smide är ofta de material som används.

Vi packar vår utrustning i vår husbil och tar oss ner till Nynäshamns färjeläger. För att krängla till det lite, har vi även hakat på en husvagn bakom. Dottern vill ha ett eget boende under veckan. Vi är lite mer bekväma medeltidare. Vi har bokat campingplats på Visby strandby. På plats med husbil och husvagn med stödben nere är det dags för den obligatoriska stödbensölen.

Ett dopp i havet är också viktigt och så otroligt skönt efter sex timmars resa. Men ingen rast ingen ro. Marknaden har öppnat. Artister ska uppträda, gycklare, smeder, völvor, glasblåsare, skinngarvare, silversmed, örtkokerskor med flera.

Det är en hektisk vecka. Man vill se allt. Gycklargruppen Trix med sina spektakulära eldshower. Tornerspelelen med hästar, pilbågar och musik. Den Schweziska gruppen Koenix som blandar säckpipa, flöjtspel med hårdrock och visor.

Publiken står och dansar nedanför i sina olika medeltida utstyrlar. Barnen, riddare, munkar och fina adelsdamer. Vi tar på oss våra kläder, det är benlindor, särkar, överklänningar, snörning, läderskärp och hättor. Linne och ylle är perfekta material på Medeltidsveckan.

Vi tar oss upp på våra järnhästar (Cresent och Sjösala) och tar oss 1,8 km på strandpromenaden. Vi parkerar våra "hästar" vid ett träd nära Norderport. Redan när man går över bron till Norderport känns det i magen. Det doftar från knäckäpplen och brända mandlar. Barnen skrattar och skojar och leker kull. Det ryker från smedjan, lukten från läder och ull. Dofter från lavendel, citrus och kamomill.

Vi tränger oss förbi olika knallar till mattorget. Där kan man köpa vildsvinsklämma, crepes, korvar från all världens hörn. Visby bryggeri serverar sin egen medeltida öl, mjöd. En liten scen där akrobater, fiol sång, dans, improvisationsteater brukar visas. Men vi tar vår grilltallrik och tar oss ner mot kärleksporten. Där ska gycklarna ha sitt uppträdande. Vi sätter oss på gräset tillsammans med hundratals andra människor som har "klätt upp sig". Det skålas i lerkrus, skratt och sång ljuder över stranden. Det lilla turisttåget drar sig sakta förbi med "utbölingar", Tufftufftuff. Och vi vinkar och mår bra. Grilltallrik, kall öl och en gycklare som blåser upp en gummihandske över huvudet. Vi sjunger lite "snusk"visor och nån spelar på en flöjt. Solen glider sakta ner i havet och bildar sina vackra färger.

Men hur mysigt vi än har det, måste vi samla ihop våra pinaler. Vi har köpt biljetter till en teaterföreställning. När mörkret lägger sig över Visbys gränder vandrar vi gemensamt mot S:t Nicolais ruin. En stämningsfull vandring med fniss och skratt från stora och små. En resa tillbaka i tiden, fylld av gemenskap, magi och stämning. Facklor och värmande eldar lyser upp vår väg. Framme vid ruinen är vi inte ensamma. Folk sitter på gräset och dricker sin VarmochKall, lång kö ringlar från ingången. Det är många som vill se eldshow, dans och akrobatik. Artister från Sverige, Mexico och Spanien ska visa sina bästa sidor. Och de sidorna var otroliga. Hur mycket kan man tänja sin kropp innan den går av?

Efter uppträdandet kändes det inte som sovtimme än. Så vi går till grannen. Bistra Haren har FornFela som spexar och sjunger tillsammans med sin violin. Kristin Svensson är sångare och folkmusiker med rötterna i den Västgötska myllan. Henne ser man överallt på varje scen under Medeltidsveckan. Hennes färgglada ylleklänning och hennes underbara energi gör publiken glad ända in i själen.

Sylvia Rotko

Folkliv i tidsenliga kläder.

Janina och Janne klär sig i medeltidskläder och gör sig redo för att delta i medeltidsveckan.

Janne och Sylvia på väg till marknaden.

Eldshow på en restaurang i Visby.

På marknaden fanns allt man kunde tänka sig.

Marknadsgodis med brända mandlar och knäckäpplen.

Visbys gator med tackor och baggar i betong.

Gotland

Landsdel: Götaland

Län: Gotlands län

Yta: 3 183,7 km²

Folkmängd: 60 971

Största sjö: Bästeträsk 6,3 km²

Högsta punkt: Lojsta hed 82 m ö.h.

Landskapsblomma: Murgröna

Landskapsdjur: Igelkott

Vi tittar på när gycklargruppen Trix uppträder.

NR4 KRYSSLÖSNING

N	A	T	I	O	N	E	L	L
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Vinnare av kryss nr 4 är:

1: pris Peter Sällinen, UH Massa

2: pris Erik Asteving

MATLAGNING

Grah – kryddig bosnisk böngryta med korv- 4 portioner

Ingredienser:

- 4 dl torkade vita bönor
- 2 gula lökar
- 2 röda paprikor
- 300 g kryddig korv (t ex chorizo , kabanoss eller sudjuk)
- 10 dl vatten
- 1 1/2 tsk salt
- 3 krm svartpeppar
- 1/2 dl solrosolja
- 2 msk vetemjöl
- 1 1/2 msk paprikapulver

Till servering:

- hackad persilja
- fetaost eller vitost
- feferoni
- bröd

Gör så här

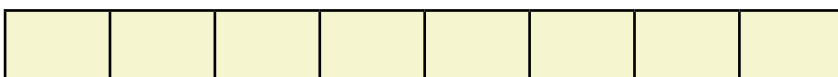
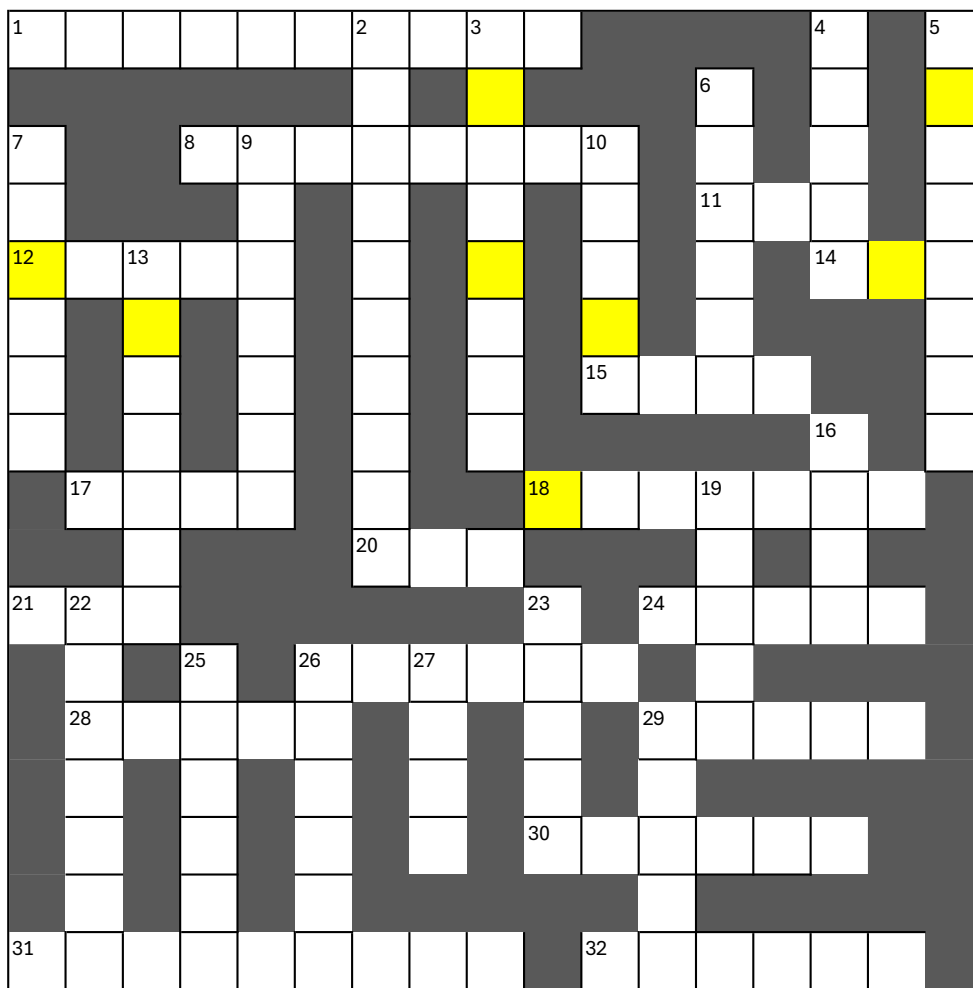
Lägg bönorna i blöt i vatten. Ställ dem i kylan i minst 12 timmar. Häll av och lägg i en gryta.

Skala och hacka löken, skär paprikan i 2x2 cm stora tärningar och skiva korven. Lägg ner i grytan och håll på vattnet. Låt småkoka under lock ca 45 minuter tills bönorna är mjuka. Krydda med salt och peppar.

Rör ihop olja, mjöl och paprikapulver. Rör ner i grytan och låt sjuda ytterligare 15 minuter utan lock.

Till servering: Servera grytan toppad med persilja, fetaost och feferoni tillsammans med bröd.

**1: a pris 2 st trisslotter
2: a pris 1 st trisslott**

**Maila lösenordet
till oss :
avd68@pappers.se**

Vågrät

- 1. Försvaret ett område på planen
- 8. Sveriges nationella basketlag
- 11. Nordamerikanska basketliga
- 12. Ta hand om en missad boll
- 14. Sveriges högsta basketliga, förkortat
- 15. Trycka ner bollen i korgen
- 17. Regelbrott i basket
- 18. Studsa bollen mot golvet
- 20. Klubb från Lund
- 21. Rörelse mot korgen för passning
- 24. Värdet av ett lyckat skott
- 26. Spelstrategi för laget
- 28. Kasta bollen till en medspelare
- 29. Försök att göra poäng i korgen
- 30. Trepoängsskott
- 31. Snabbt anfall efter försvarsretur
- 32. Offensiv foul mot stillastående försvarare

Lodrätt

- 2. Framgångsrik svensk basketklubb
- 3. Spektakulärt samarbete nära korgen
- 4. Internationella basketbollförbundet
- 5. Kortsidelinjen på planen
- 6. Försvar där varje spelare markerar en motståndare
- 7. Blockering av en försvarare
- 9. Skott som missar allt
- 10. Spelposition som ofta dribblar bollen
- 13. Kort avbrott i spelet
- 16. Spelytan för basket
- 19. Hindrar ett skott
- 22. Svensk basketklubb
- 23. Roterar med en fot stilla
- 25. Målgivande passning
- 26. Svensk spelare i Real Madrid
- 27. Målet i basketboll
- 29. Skott som går i utan att röra ringen

ÅRSMÖTE

08 APRIL KL.16 · FOLKETS HUS

PÅ DAGORDNINGEN

- **BEHANDLING AV VERKSAMHETSBERÄTTELSEN**
- **FRÅGAN OM ANSVARFRIHET**
- **FASTSTÄLLANDE AV LOKAL MEDLEMSAVGIFT**
- **VAL AV BL. ANNAT**
  - **ORDFÖRANDE PÅ 2 ÅR**
  - **STYRELSELEDAMÖTER PÅ 2 ÅR**
  - **REVISOR PÅ 2 ÅR**

ANSVARIG UTGIVARE:

Pappers avd 68

NÄSTA NR:

Juni 2026

OMSLAGSBILD

Aleksandar Srndovic

REDAKTIONEN:

Aleksandar Srndovic

Anders Lidén

Carita Holmberg

Emma Sjögren

Roger Berglund

KONTAKT:

Pappers avd 68

Hallsta Pappersbruk

763 81 Hallstavik

0175 26 390

www.avd68.com

